

Cz i m: Clarissimo ac doctissimo viro Domino Demetrio Acestae Huniadinó, Pastori Ecclesiae Colosuariensis, Superintendenti autem Ministrorum Vngaricorum passim in Transyluania vnua solum verum Deum ac filium eius vnicum dominum nostrum Jesum Christum pure profitentium, Domino nobis semper summa cum obseruantia colendissimo.

R á j e g y e z v e: Aperta per me D. H. 4. July 1591.

Eredeti je zárt alakban két pecséttel K o l o z s v á r v á r o s levéltárában (Fasc. I. nro 60.)

Közli: Szabó Károly.

LI.

A böződ-ujfalvi judaizánsoktól a reformátusok kezére átment s ezektől az unitáriusok által potentiose elvett templom ügyében kinevezett bizottság működése 1668-ban.

Anno 1667 die 25 novemb. Böződújfaluban lött tekintetes Kis Buni Bethlen János, Cornis Gáspár, segesvári királybíró Páll János és Pálfi István urunk ő nagyságától rendeltetett commissariusok által ilyen conclusum:

Az Orthodoxa Religión lévő atyafiak proponálának e szerint: lévén ilyen megbántódása Ecclesiánknak ezen helybeli templom felől, hogy ennek-előtte való üdőkben, mikor ezen falunak lakosinak nagyobb része judaizánsok voltak, annakutánna abból kitérvén az igaz orthodoxa religiónak kebelében jötenek, egyszersmind ezen helybeli templom commissariusok által kezekben is assignáltatott, oda is birattatott mindaddig, valamig ezen helybeli Unitaria Religión lévőek potentiose occupálván magoknak foglalták, és az orthodoxa religión lévőket annak birodalmától kivitták; ezen megbántódásunk felől a tisztek által admonitusok is voltak, hogy azt remittálnák azon orthodoxa religión lévőeknek, de azt nem cselekedték, hanem az mi kegyelmes urunk ő nagyságát az unitaria religión lévő atyafiakuak superintendensek által megtalálták, hogy ezen dolognak eligazítása bizonyos commissariusok által törvény szerént igazodnék el; melyet az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmesen megis engedett. Azért most azt kívánjuk, mivel ezen megnevezett atyafiak magok hatalmával mentenek az orthodoxa religión lévőeknek adatott templomba, s elfoglalták, azért az cselekedetekért cum poena articulari az templom és ahoz való eszközök minékünk visszaadassanak, protestalunk.

Böződújfaluban lévő Unitariusok ő kegyelmek antequam de merito rei választ tennének, contra forum et contra Dominos iudices contendunt; mivel az nemes ország az templomoknak állapotja felől bizonyos articulust íratott, ugy mint in Approbatae Constitutionis partis primae tit primo, articulo septimo, hogy tudniillik azon egy helyben különböző religión lévő atyafiak connumeráltassanak, a melyik párt nagyobb résznek találtatik, annak kezekben assignáltassék az templom, ha nagyságok ő kegyelmek ezen articulus mellett akarnak procedálni; készek vagyunk admittálni az connumeratiót, de több articulus sem decretalis locus nincsen, az mely ő nagyságokat ő kegyelmeket az törvénytételre autorálta volna az controversiában lévő templomoknak állapotjuk felől. Isten oltalmazzon hogy ő nagyságoknak ő kegyelmeknek istenes jó lelkiismeretekben kételkednék, de contra jura regni et contra praerogativam nobilitarem, imo etiam contra unionem semmi úton módon, arbitrátiójára

nem ereszkedünk ebben az causában, hogy ennekutánna is ilyen dolgok ne következzenek más Ecclesiákban is, másoknak példajok ne legyünk. Ha mit praetendálnak ő kegyelmek hogy ecclesiai proventusokat in proprios usus fordítottuk volna, abban is a nemes ország mutatott processust partis primae, titulo 5. art. primo; annak idejében in foro et iudicibus competentibus procedáljanak annak útja módja szerint mi ellenünk; ut supra, ő nagyságok ő kegyelmek in praesenti negatio mi nekünk biráink nem lehetnek, hanem ha connumeratiót akarnak perogálni protestálunk, annak annuálunk. A dominus orthodoxus uraim replicant:

Az miképpen az commissariusok urak ő nagyságok ő kegyelmek ellen ennyi résztől szóllanak az Unitaria religión lévő atyafiak, hogy ő nagyságokat s ő kegyelmeket birájoknak agnoscálni nem akarnók, igen is az ő nagyságok s ő kegyelmek igazittatását illeti ez dolog, mivel (?) mikor az ő kegyelmektől későbbben citalt articulusnak continentíája szerént akartunk volna procedálni, s procedáltunk is rész szerént, mert az itt való tisztek által admoneáltattak is azon templomnak és jóknak visszaeresztése felől, de ő kegyelmek magok püspökjök által kívánkoztak az mi kegyelmes urunktól ő nagyságától ezen dolognak törvény szerint való eligazittatására, az ő kegyelmek supplicatiojára nézve is parancsolt ő nagysága mindenik religióban lévő becsülletes fő rendeknek, hogy ezen dolgot isten s az igazság szerént eligazítsák, egyébiránt is igen rövid processust irt az ország az ecclesiasticum bonumoknak visszaadásáról, s melynek erejével akarunk procedalni, itt vagyon director uram ő kegyelme is, szóljanak ő kegyelmek arról, méltán foglalták-é el, avagy nem, megmutatja az törvény s igazság, ergo vana est exceptio. Iterum Unitaria religión lévőek contra actoratum etiam protestando: Nem forumunk, sem competens biráink az ő nagyságok ő kegyelmek, mert ha szintén püspök urunk ő kegyelme törvényes utat kívánt is, nem kötötte ugy le annak alkalmatosságával az mi nemesi szabadságunkat, és Unióban specificált religiónknak szabadságát, a melyre mind az négy recepta religióban lévő becsülletes urak és főrendek közönséges rendekkel együtt erős hittel lévén kötelesek, hogy mi ebbéli causánkat arbitrativè revideáltassuk, törvénytől magunkat ne oltalmazzuk, servatis tamen de jure servandis, senkitől is nem cogaltathatunk mi arbitrativè revisiora bocsátkozni, magok is ő kegyelmek az orthodoxus atyafiak nem mondhatják azt, hogy mi törvénytétellel commissarius urakat kívántunk volna, püspökünk ő kegyelme supplicatiojának is nem az tenora; ergo ut supra nem ismerjük ő nagyságokat s ő kegyelmeket competens biráinknak secundum continentiam decreti et articulorum. Protestatur.

Az orthodoxus atyafiak replicálnak:

Efféle dolognak eligazittatásáról igen rövid processust irt az ország az ő kegyelmektől későbbben citált articulusnak végiben, az szerint is akarnak procedalni, ő kegyelmek képiiben kívánkozott püspök uram törvényre, mert erre az dologra csak director uram ő kegyelme is elégséges lött volna; egyébiránt megbizongatván hogy törvényes ut kívül foglalták el ő kegyelmek templomot és ahoz való eszkezeket el, magok kívánkozván törvényre, volenti nulla fit injuria, szóljanak arról, foglalták-é el, nem-é; egyébaránt is az itt való tiszt uraink mi religiónkon lévén, azoknak ítéletében inkább nem nyugodnának meg ő kegyelmek. Protestatur.

In contrarium az Unitaria religión lévő atyafiak replicant protestando ante omnia super eo, ne legyen késő minékünk in foro competentis et coram competentibus iudicibus, ha szintén az orthodoxa religión lévő atyafiak suo

tempore competens actoroknak íteltetnének is, megmutogatnunk, hogy ő kegyelmektől citált articulus közel is nem concernálná ő kegyelmek actiójának fundamentumát, de most azt mondjuk, magok is ő kegyelmek nem citálnak oly articulusot, az melynek vigorával az urakat ő nagyságokat s ő kegyelmeket competens bíráinknak csinálhatnák; ergo, ut supra, non est praesens fori.

Deliberatum.

Nem szinte elég világos előttünk az citált articulus, nevezet szerént ebben az cikkkelben az ecclesiasticum bonum nevezeti befoglalja-e magát az templomot, mert ha az articulus annak ismeri, az ilyen dolognak igazgítására competens bírának ismerjük magunkat, sőt nem is lehetne másképpen, hanem commissariusoknak kell efféle dolgokat eligazíttatni, azért az nemes ország magyarázza meg, ismeri-e ecclesiasticum bonumnak az templomot avagy nem; erről informatiót adván, annak utánna az mely commissariusokat az mi kegyelmes urunk ide küld, discussio alá vehetik, méltán nyúltnak-e avagy nem az Unitaria religión lévő atyafiak az Bözödujfaluban lévő templomocskához, az mely csak filialis volt az Bözödi ecclesiának.

Kérdésben vétettévn az nemes országtól, hogy ha az templomok ecclesiasticum bonumok közé számláltatnak-e nem-e? melyet a consideratióban vévén, mivel az ecclesiasticum bonumok, ugy mint szőlők, szántóföldek, kaszáló rétek, s egyéb pertinentiák is annak tartattatnak, ő magok is az templomok (mint caput bonorum amazoknak, tudniillik az hozzávaló pertinentiáknak) ecclesiasticum bonumoknak tartathatnak.

Az akkori commissariusok menjenek ki, de merito igazítsák el. 19 July. Anno 1668. *)

NB. A két utolsó sor az Apafi saját kézírása.

Redetije a gr. Teleki család levéltárában M.-Vásárhelyt.

Közli: Konez József.

A BUDAPESTI UNITÁRIUS ANYAEGYHÁZKÖZSÉG ÜNNEPE OKTÓBER 2-án.

A budapesti unitáriusoknak ez év októb. 2-án nagy örömnepük volt a fővárosban. A mit 13 év óta szivből óhajtottak, előkészítettek, a mihez a körülmények szerint fokról-fokra közeledni igyekeztek, azt megérték. Megérték, hogy az 1868-ban néhányuk által alakított unitárius társulat, mely 1875-ben fiók-egyházközséggé szervezkedett, most anyaeklézsiává vált. Megérték, hogy a budapesti anyaekla rendes lelkésze, T. Derzsi Károly ur megtartotta beköszöntő beszédét s Főtisztelendő püspökünk által ezen hivatalába ünnepélyesen beiktattatott a magy. kir. kormány szakképviselője, Trefort Ágoston, vallás-és közoktatásügyi minister ur ő nmlga, s a főváros főpolgár-

*) Ez úgy világosabb megértésére utasítjuk az olvasót a „Ker. Magvető“ XIV. évf. 35-ik lapján közlött adatra. Szerk.